

Inhoud

Voorwoord	7
Lijst van gebruikte afkortingen en tekens	9

Deel 1

1. Spelling en uitspraak (ortografia e pronuncia)	13
2. Zelfstandige naamwoorden (sostantivi)	26
3. De lidwoorden (gli articoli)	27
4. Zelfstandige naamwoorden (vervolg)	30
5. Werkwoorden (verbi)	38
6. Onregelmatige werkwoorden (verbi irregolari)	61
7. Voorzetsels (preposizioni)	83
8. Bijvoeglijke naamwoorden (aggettivi)	86
9. Telwoorden (numerali)	102
10. Bijwoorden (avverbi)	111
11. Onbepaalde voornaamwoorden en onbepaalde bijvoeglijke naamwoorden (pronomi e aggettivi indefiniti)	118
12. Aanwijzende voornaamwoorden en aanwijzende bijvoeglijke naamwoorden (pronomi e aggettivi dimostrativi)	120
13. Bezittelijke voornaamwoorden en bezittelijke bijvoeglijke naamwoorden (pronomi e aggettivi possessivi)	125
14. Vragende voornaamwoorden en vragende bijvoeglijke naamwoorden (pronomi e aggettivi interrogativi)	130
15. Betrekkelijke voornaamwoorden (pronomi relativi)	134
16. Persoonlijke voornaamwoorden (pronomi personali)	140
17. Achtervoegsels (suffissi)	152

Deel 2

18. Bepaald lidwoord (vervolg)	165
19. Delend lidwoord (vervolg)	177
20. Plaats van het bijvoeglijk naamwoord in attributieve functie (collocazione dell'aggettivo in funzione attributiva)	180
21. Comparatief van gelijkheid en vertaling van het voegwoord 'dan' (comparativo di uguaglianza e traduzione della congiunzione 'dan')	191

22. Bijwoorden (vervolg)	196
23. Onbepaalde voornaamwoorden en onbepaalde bijvoeglijke naamwoorden (vervolg)	201
24. Persoonlijke voornaamwoorden (vervolg)	207
25. Persoonlijke voornaamwoorden (vervolg)	212
26. Vertaling van 'men' (si indefinito e si passivante)	216
27. Er, ervan, erin e.d. – ci en ne	223
28. Voorzetsels (vervolg)	229
29. Gebruik aanvoegende wijs (uso del congiuntivo)	245
30. Gebruik <i>presente</i> , <i>futuro semplice</i> en <i>futuro anteriore</i>	257
31. Gebruik van <i>imperfetto</i> , <i>passato remoto</i> , <i>passato prossimo</i> , <i>trapassato remoto</i> en <i>trapassato prossimo</i>	260
32. Gebruik van <i>futuro composto del passato</i> (condizionale passato)	266
33. Gebruik van de onbepaalde wijs ter vervanging van een bijzin (uso dell'infinito in sostituzione di una proposizione subordinata)	270
34. De lijdende vorm (la forma passiva)	274
35. Hulpwerkwoorden (bedrijvende vorm) (verbi ausiliari, forma attiva)	279
36. Overeenstemming van het voltooid deelwoord (accordo del participio passato)	283

Deel 3

37. Idiomatiche/grammaticale problemen	293
Alleen – als, wanneer (voegwoorden) – altijd – behalve – elkaar – hoe – houden van – juist – kunnen – laten – nodig zijn, nodig hebben, moeten, hoeven – nog – nooit, ooit – omdat, daar – ook – schelen – tenslotte, ten slotte – zelfde, zelf, zelfs – zijn, staan, zitten, liggen, hangen	

Deel 4

Oefeningen bij deel 1	321
Vertaling van de Oefeningen bij deel 1	332
Idioom en teksten ter vertaling	343
Verklaring bibliografische aanduidingen	361
Overige bibliografie	365
Noten	366
Lijst van onregelmatige werkwoorden	390
Register	392

Voorwoord

Deze spraakkunst is bedoeld voor een brede schare van gebruikers, dat wil zeggen ook voor hen die nog geen enkele kennis van het Italiaans hebben. Het boek is opgesplitst in niveaus: deel 1 (met oefeningen in deel 4) voor de beginner, de delen 2 en 3 (met vertaalteksten en idioom in deel 4) voor de (ver)gevoorderde. Vervolgens kunnen vele noten alsmede de bibliografische verwijzingen naar eigen inzicht worden benut door hen die zich nog verder in de materie wensen te verdiepen. De genoemde teksten voor de gevorderde kan men met behulp van de daarin opgenomen verwijzingen en het toegevoegde idioom desgewenst ook reeds vóór een systematische bestudering van de delen 2 en 3 vertalen. Zo vormen ze tegelijkertijd een herhaling en uitbreiding van een aanzienlijke hoeveelheid in deel 1 behandelde stof.

Om aan de bovengenoemde algemene doelstelling te voldoen is tevens grote zorg besteed aan de volgende punten: 1. aanbod van hedendaags Italiaans met vermijding van weinig gebruikelijke woorden en uitdrukkingen; 2. zo helder, maar ook zo genuanceerd mogelijke formulering van de grammatikaregels; 3. uitvoerige behandeling van een aantal zeer belangrijke, doch tot nu toe in de Italiaanse grammatika's verwaarloosde onderwerpen; zie o.a. de hoofdstukken 20 (*Plaats van het bijvoeglijk naamwoord in attributieve functie*), 26 (*Vertaling van 'men' – si indefinito e si passivante*), 32 (*Gebruik futuro composto del passato*) en 36 (*Overeenstemming van het voltooid deelwoord*).

Verder zijn ten opzichte van vroegere grammatika's ook op talrijke andere punten lakunes opgevuld. Dat met deze nieuwe spraakkunst aanspraak gemaakt zou mogen worden op algehele volledigheid, zou te pretentius zijn. Omvang, didaktische overwegingen en huidige stand van het taalkundig onderzoek dwingen nu eenmaal tot concessies. Er is echter wel gestreefd naar een zodanige volledigheid dat ook de vergevorderde student het boek dikwijls met succes zal kunnen raadplegen.

Een persoonlijk woord van dank richt ik gaarne tot Dott. F. Musarra (univ. Nijmegen), die de spraakkunst zowel in statu nascendi als in een later stadium met mij heeft doorgenomen en het manuscript met grote zorg van waardevolle opmerkingen heeft voorzien. Zijn medewerking heb ik zeer op prijs gesteld.

Ook dank ik Prof. Dott. E. Peternolli (univ. Groningen) en Drs.

M.G. de Boer (univ. Utrecht) voor de nuttige wenken die ik van hen heb ontvangen.

Mej. J.W. van der Velde en Mevr. J.M. Bos-Vink die mij achtereenvolgens bij verschillende werkzaamheden hebben geassisteerd, ben ik bijzonder dankbaar voor hun toewijding en bewaame inzet. Tenslotte wens ik de gebruiker van dit boek veel succes bij de studie van het Italiaans. Voor op- en aanmerkingen houd ik mij gaarne aanbevolen.

Jacques H. Brinker, 1975

Bij de zestiende druk (2005)

Het boek heeft een modernisering in taalgebruik ondergaan en is ook inhoudelijk bijgewerkt.

Bij de eenentwintigste druk (2011)

Om het opzoeken van woorden en onderwerpen nog gemakkelijker te maken is het register flink uitgebreid. Van de oefeningen voor beginners is een vertaling toegevoegd. Op verschillende plaatsen is de tekst verduidelijkt.

Lijst van gebruikte afkortingen en tekens

bijv., bijvoegl.	bijvoeglijk
bijw.	bijwoord
bv.	bijvoorbeeld
cf.	confer (vergelijk)
Du.	Duits
Eng.	Engels
enkely.	enkelvoud
fam.	familiaar
Fr.	Frans
hfdst.	hoofdstuk
lett.	letterlijk
lidw.	lidwoord
m., manl.	manlijk
mv., meerv.	meervoud
nw., naamw.	naamwoord
onbep.	onbepaald
pag.	pagina
per es.	per esempio (bijvoorbeeld)
pers.	persoon
persoonl.	persoonlijk
pp.	pagina's
qc.	qualche cosa, qualcosa (iets)
qd.	qualcheduno, qualcuno (iemand)
vnw., voornaamw.	voornaamwoord
vr., vrouwl.	vrouwelijk
vs.	versus (tegenover)
ww.	werkwoord
zelfst.	zelfstandig
zgn.	zogenaamd
>	wordt tot, verandert in
<	komt van
*	ongrammaticaal, onaanvaardbaar
∅	nul-element (betekenisvolle afwezigheid v. bepaald element)
<u>e</u> , <u>o</u>	gesloten beklemtoonde e, o (zie §2)
ē, ō	open beklemtoonde e, o (zie §2)
<u>a</u> , <u>i</u> , <u>u</u>	beklemtoonde a, i, u

Bovenstaande uitspraaktekens behoren niet tot de normale spelling. Ze worden in dit boek gebruikt in alle voorbeelden en oefeningen. Wat de klemtoon betreft, betekent dit dat daar waar ze in de voorbeelden en oefeningen afwezig zijn de klemtoon in een meerlettergrepig woord op de voorlaatste lettergreep valt. Zie voor details §§2 en 8

ẏ	stemhebbende z (zie §4)
z	stemloze z (zie §4)

1. Spelling en uitspraak¹

(ortografia e pronuncia)

1

De hierna aangegeven uitspraak moet slechts als een benadering van de werkelijke uitspraak gezien worden (deze kun je alleen maar *horen*). In het algemeen geldt dat je de Italiaanse klanken helder en zuiver moet uitspreken, d.w.z. zonder allerlei bijklanken te laten horen (na een *e* bijvoorbeeld niet een soort *j* laten volgen, zoals nogal eens uit Nederlandse mond gehoord kan worden, waar ‘zee’ bijna ‘zeej’ wordt).

2

KLINKERS

Het hieronder gemaakte onderscheid tussen een open en gesloten **e** of **o** geldt alleen voor de standaardtaal. Er zijn zoveel regionale verschillen dat tegen een van de standaard afwijkende uitspraak van de klinkers moeilijk bezwaar gemaakt kan worden.

Wat in deze paragraaf over de klemtoon gezegd wordt, is wél algemeen gebruik en verdient daarom de volledige aandacht. Een korte samenvatting hiervan staat aan het eind van de lijst van gebruikte afkortingen en tekens.

We spreken hier over de klank en beklemtoning van de klinkers, niet over een korte of lange uitspraak ervan (zie § 5).

a: uitspreken als in *laten*

i: als in *fiets* (nooit als in: ‘ik!’)

u: als in *voet*

De Italiaanse **e** en **o** stellen elk twee klanken voor. Er bestaat een *open* en een *gesloten e*, een *open* en een *gesloten o*. De termen ‘open’ en ‘gesloten’ betekenen dat de tong in de mondholte respectievelijk een relatief grote/een relatief kleine ruimte laat voor de uitstromende lucht.

De *open e* lijkt op de *e* in het Ned. ‘bed’.

De *gesloten e* lijkt op de *e*-klank in het Ned. ‘beet’.

De *open o* lijkt op de *o*-klank in het Ned. ‘lot’.

De *gesloten o* lijkt op de *o*-klank in het Ned. ‘boot’.

1. Zie voor de noten, per hoofdstuk genummerd, blz. 355

Als een **e** of **o** níet beklemtoond is, wordt hij altijd (bijna) gesloten uitgesproken!

Is een **e** of **o** wél beklemtoond, dan is hij óf open óf gesloten.

Voordat we hier verder op ingaan, dienen twee feiten bekend te zijn:

1 in de spelling van het Italiaans wordt de klemtoon in principe alleen aangegeven als deze op de eindklinker van een woord valt (hierover meer in §§6-7).

2 de klemtoon valt in het Italiaans in de meeste woorden op de op één na laatste lettergreep. }

In dit boek zullen we in alle voorbeelden en oefeningen (en in enkele andere gevallen) de klemtoon en tegelijkertijd het verschil open/gesloten **e** of **o** aangeven met behulp van een tweetal extra tekens (die dus niet tot de spelling behoren).

We spreken het volgende af:

e = open beklemtoonde **e**

o = open beklemtoonde **o**

e = gesloten beklemtoonde **e**

o = gesloten beklemtoonde **o**

worden niet gebruikt in

éénlettergrepige woorden en

evenmin in woorden met

beklemtoonde gesloten **e** of **o** in

voorlaatste lettergreep

Dus: als in de oefeningen en voorbeelden in de voorlaatste lettergreep de **e** of **o** niet gemarkeerd is (en er ook elders in het woord geen klemtoontekens staat), dan betekent dat automatisch dat de **e** of **o** gesloten èn beklemtoond is; en als in een éénlettergrepig woord de klinker niet gemarkeerd is, dan is die klinker gesloten.

onęsto (eerlijk)

open beklemtoonde **e**

telefono (telefoon)

open beklemtoonde **e**

modo (mode)

open beklemtoonde **o**

microfono (microfoon)

open beklemtoonde **o**

venti (twintig)

gesloten beklemtoonde **e**

debito (schuld)

gesloten beklemtoonde **e**

limone (citroen)

gesloten beklemtoonde **o**

rispondere (antwoorden)

gesloten beklemtoonde **o**

no (nee)

open beklemtoonde **o**

De klemtoon op een **a**, **i** of **u** (waarbij we niet over open of gesloten hoeven te spreken) geven we aan met een streepje on-

der deze klanken, daarbij weer een uitzondering makend voor éénlettergrepige woorden en voor een beklemtoonde **a**, **i** of **u** in de voorlaatste lettergreep:

Milano (Milaan)	a beklemtoond
mulino (molen)	i beklemtoond
minuto (minuut)	u beklemtoond
Napoli (Napels)	a beklemtoond
titolo (titel)	i beklemtoond
subito (terstond)	u beklemtoond

Afwezigheid van extra teken in eerste drie voorbeelden betekent dus automatisch: klemtoon op voorlaatste lettergreep.

NB In sommige gevallen geeft het onderscheid open-/gesloten ook onderscheid in betekenis:

venti (winden) – **venti** (twintig)
Corso (Corsicaan) – **corso** (cursus)²

3

HALFKLINKERS

A Een onbeklemtoonde **i** of **u** die tezamen met een andere klinker een *tweeklank* vormt, wordt een halfklinker (of ook wel halfmedeklinker) genoemd, omdat de uitspraak ervan tussen die van een klinker en een medeklinker in ligt. De halfklinker **i** is een klank die in de richting van een Ned. ‘j’ gaat:

piano (zachtjes), **biondo** (blond), **buio** (donker)

De halfklinker **u** is een klank die tussen de Ned. ‘oe’ en ‘w’ ligt (maar geen ‘w’ mag worden!):

buono (goed), **quando** (wanneer; de *q* uit te spreken als ‘k’),
Europa

B Een combinatie van twee klinkers vormt pas een tweeklank wanneer één van hen een halfklinker is. Er bestaan in het Italiaans ook *drieklanken*, d.w.z. combinaties van twee halfklinkers en een klinker, bv. in: **i miei** (de mijnen, die van mij), **i buoi** (de ossen), waar de halfklinkers links en rechts van de klinker staan.

Ofschoon de samenstellende delen van een twee- of drieklank apart worden uitgesproken, behoren ze tot één en dezelfde lettergreep: **pia-no** heeft twee (en niet drie) lettergrepen.

NB De opeenvolging van twee of drie volwaardige klinkers (waartoe bij grote uitzondering ook een onbeklemtoonde **u** kan behoren) levert geen twee- of drieklank op; in de volgende woorden behouden de klinkers elk apart hun eigen klank; ze behoren dan ook tot verschillende lettergrepen:

pa-ura (angst; klemtoon op **u**), **pa-uroso** (angstig), **ri-esco** (ik slaag; **c** uitspreken als **k**), **vi-a** (weg), **ide-a** (idee), **te-atro** (schouwburg).

4

MEDEKLINKERS

– **b, d, f, m, n, p, t** klinken ongeveer net zo als in het Nederlands.

– **v** (stemhebbend) moet, evenals in het Frans, goed onderscheiden blijven van de **f** (stemloos), d.w.z. hij klinkt bijna als een Nederlandse ‘w’ (met enige wrijving):

fino (fijn) – **vino** (wijn)

– **l** klinkt ‘dun’; hij lijkt op die van het Frans, in mindere mate op die van het Duits:

alto (hoog), **ala** (vleugel), **filo** (draad)

– **q** komt alleen maar vóór de halfklinker **u** voor en klinkt als de Nederlandse ‘k’: **quando** (wanneer), **quinto** (vijfde).

– **r** moet rollend, met de punt van de tong, uitgesproken worden:

treño (trein), **ladro** (dief), **arma** (wapen)

– **s** wordt òf stemloos (ongeveer als een Ned. ‘s’) òf stemhebbend (als Ned. ‘z’) uitgesproken.

De **s** is *stemloos*:

1 aan het begin van een woord vóór een klinker:

sera (avond), **si** (ja), **sole** (zon)

2 aan het eind van een woord:

autobus (autobus), **caos** (chaos)

3 wanneer hij voorafgegaan wordt door een medeklinker:

forse (misschien), **polso** (pols)

4 wanneer hij gevolgd wordt door een *stemloze* medeklinker (**f**, **p**, **q**, **t** of een **c** die als **k** moet klinken: zie verderop):

risposta (antwoord), **squadra** (ploeg, team)

5 wanneer hij dubbel geschreven wordt (en dan ook dubbel, d.w.z. langer aangehouden wordt uitgesproken):

massa (massa), **rosso** (rood)

De **s** is *stemhebbend*:

1 wanneer hij gevolgd wordt door een *stemhebbende* medeklinker (**b**, **d**, **l**, **m**, **n**, **r**, **v** of een **g** die in deze positie meestal als de **g** van het Franse 'garçon' klinkt):

Israële (Israël), **slavo** (Slavisch), **turismo** (toerisme)

2 wanneer hij tussen twee klinkers staat (en niet dubbel wordt geschreven!):

caso (geval), **viso** (gezicht)

NB 1 We kunnen in Italië voor de uitspraak van de enkele **s** tussen twee klinkers binnen enigszins ruw getrokken geografische lijnen drie regels onderscheiden:

Noord-Italië: de hierboven geformuleerde regel, d.w.z. de **s** is stemhebbend;

Toscane: de uitspraak is woordafhankelijk, d.w.z. in het ene woord is de **s** stemhebbend en in het andere stemloos;

Zuid-Italië + deel van Midden-Italië: de **s** is stemloos.

Omdat de noordelijke uitspraak, wat deze **s** betreft, langzamerhand een zodanig prestige heeft verworven dat er in Toscane

(en ook in zuidelijkere gebieden) een tendens waarneembaar is de eigen regel in te leveren voor de noordelijke³, is het raadzaam de noordelijke uitspraak te volgen. Daarbij is het wèl nodig op het hieronder vermelde te letten.

NB 2 Als een **s** die aan het begin van een woord vóór een klinker staat, door toevoeging van een element vóór die **s** tussen twee klinkers komt te staan, blijft hij stemloos:

sera (avond) → **stasera** (vanavond)
suonare (klinken) → **risuonare** (weerklinken)
sentimento (gevoel) → **presentimento** (voorgevoel)

– **z** wordt, evenals de **s**, òf stemloos (d.w.z. als **ts**) òf stemhebbend (d.w.z. als **dz**) uitgesproken. Bruikbare altijd dekkende regels zijn hier niet te geven. We noemen hier slechts een paar veel voorkomende gevallen en verwijzen verder naar woordenboeken zoals genoemd in noot 2. We merken nog op dat een dubbel geschreven **z** ongeveer dezelfde uitspraak heeft als een enkele **z**.

1 De **z** klinkt als **ts** in de uitgangen **-anza**, **-enza**, **-ezza**, **-izia** en **-zione**:

speranza (hoop, verwachting), **prudenza** (voorzichtigheid),
forteza (vesting), **notizia** (bericht; klemtoon op eerste **i**), **lezione**
 (les)

2 De **z** klinkt als **dz** in de uitgang **-izzare** en in de daarvan afgeleide uitgang **-izzazione** (d.w.z. hier klinkt **-zz-** als **dz** en **-z-** als **ts**):

analizzare (analyseren), **autorizzare** (machtigen), **autorizzazione**
 (machtiging)

Let op! De stemhebbende **z** zal in dit boek in de voorbeelden en oefeningen worden aangegeven als **ẓ**. Dit houdt in dat daar een **z** zonder bolletje stemloos is.

– **gl** vóór een **i** wordt ongeveer uitgesproken als **lj**; de **i** volgend op **gl** heeft alleen maar de waarde van een **i**-klank als hij op het eind van een woord staat; in elke andere positie is het alleen maar een schrijfteken en wordt de **lj**-klank dus voorgesteld door **gli**: